

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Betsi Cadwaladr
University Health Board

Gwasanaethau'r Gymraeg Adroddiad Monitro Blynyddol **2023-2024**

Cynnwys

Tudalen

Crynodeb Gweithredol	2
Cefndir a'r Sefyllfa Bresennol	3
Hunanreoleiddio a Llywodraethu	4
Safonau'r Gymraeg	5
Y "Cynnig Rhagweithiol" - Betsi ar ei Orau	10
Rhaglen Hyfforddiant y Gymraeg	11
Y Gwasanaeth Cyfieithu	15
Manteision sgiliau dwyieithog ar gyfer gweithlu'r dyfodol	18
Dathlu ein Diwylliant	20
Dangosyddion Perfformiad Allweddol	21
Edrych yn ôl a Gweledigaeth ar gyfer y Dyfodol	24

Crynodeb Gweithredol

Mae'r adroddiad hwn yn mynd i'r afael â dyletswydd statudol Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (y Bwrdd Iechyd) i ddarparu adroddiad blynyddol i Gomisiynydd y Gymraeg ar gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg (y Safonau) yn ystod y flwyddyn adrodd.

Mae'r adroddiad yn adlewyrchu'r gofynion a'r cynnwys fel y'i nodir yn Safon 120 y Safonau:

- Cwynion
- Cynllunio'r Gweithlu
- Recriwtio
- Sgiliau Iaith
- Hyfforddiant i Wella Sgiliau Iaith Gymraeg

Mae'r adroddiad hwn hefyd yn rhoi trosolwg o gynnydd gan gynnwys datblygiadau gwasanaeth a'r prif lwyddiannau o Ebrill 2023 hyd at Fawrth 2024.

Eleni, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cael ei gydnabod ar lefel genedlaethol gyda dwy wobwr genedlaethol, ac mae wedi cael ei enwebu ar y rhestr fer *Gwobrau GIG Cymru 2024*.

Roedd y wobwr gyntaf ar gyfer *Hyrwyddwr Gorau'r Gymraeg yn y Gweithle yng Ngwobrau Partneriaid Gwerthfawr Gyrfa Cymru*, am ein gwaith yn ysbrydoli ac yn cymhell pobl ifanc i wneud y mwyaf o'u sgiliau dwyieithog, gan hefyd eu hysbysu ynghylch cyfleoedd cyflogaeth yn y sector iechyd yng ngogledd Cymru.

Roedd yr ail wobwr yn wobwr gydnabyddiaeth arbennig gan y *Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol*, am ein cynllunio strategol a'n technegau arloesol a blaengar i sicrhau cyfleoedd i ddysgu Cymraeg yn y gweithlu ac effaith hynny ar gleifion yn ddiweddarach.

Mae ein Cynllun Dewis Iaith ar y rhestr fer yng nghategori *Gwobr Gofal Teg GIG Cymru* yng *Ngwobrau GIG Cymru 2024*. Mae'r cynllun yn sicrhau fel sefydliad, ei bod yn cynnig gwasanaethau i gleifion yn Gymraeg yn rhagweithiol trwy nodi dewis iaith.

Mae cyflawni Safonau'r Gymraeg yn parhau i fod wrth wraidd ein gwaith cynllunio. Fodd bynnag, rydym hefyd yn gwbl ymrwymedig i gyflawni Cynllun Pum Mlynedd *Mwy na geiriau* Llywodraeth Cymru. Yn dilyn ymarfer mapio mewnol, roedd yn galonogol nodi, o blith 16 o'r camau gweithredu a aseiniwyd i Fyrddau Iechyd, ein bod ar lefel ffafriol, gan fod chwe cham gweithredu wedi'u cyflawni, ac mae wyth ar y gweill. Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn yr adroddiad yn ymwneud â'r gwaith a wnaed eisoes i ddatblygu'r rhain. Rydym hefyd wedi nodi camau gweithredu y tu hwnt i gylch gwaith y Bwrdd Iechyd, gan mai gweithgareddau yr ydym wedi'u mabwysiadu fel rhan o'n rhaglen waith ehangach yw'r rhain.

Fel rhan o agenda *Mwy na Geiriau*, mae'r Bwrdd Iechyd yn cofleidio egwyddor y "Cynnig Rhagweithiol", sy'n golygu darparu gwasanaeth Cymraeg heb i'r defnyddiwr gwasanaeth orfod gofyn amdano, trwy barhau i ymgorffori'r "Cynnig Rhagweithiol" wrth ddarparu gwasanaethau ynghyd â'r Cynllun Dewis Iaith, sydd ar waith ym mhob un o'n lleoliadau aciwt a chymunedol.

Mae blaenoriaethau ychwanegol wedi cael eu halinio â phrif themâu *Mwy na Geiriau*, megis:

- ymgorffori gwaith cynllunio'r Gymraeg i arweiniad a pholisi
- rhoi strategaeth hyfforddiant Cymraeg a gweithlu wedi'i thargedu ar waith i gynorthwyo ein staff presennol
- gweithio mewn partneriaeth i godi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd a manteision sgiliau iaith Gymraeg wrth ystyried y sector iechyd fel gyrfa, gan gynorthwyo creu Gweithlu dwyieithog ar gyfer y dyfodol

Mae'r adroddiad hwn yn adlewyrchu polisiâu ychwanegol sydd wedi cael eu rhoi ar waith i ategu cyflawni'r Safonau ar bob lefel yn y Bwrdd Iechyd. Mae cymorth gweithredol wedi cael ei roi i wasanaethau, ac mae adroddiadau manwl o'r uchafbwyntiau'n dangos meysydd cydymffurfiaeth a llwyddiannau. Mae Cymuned Iechyd Integredig y Dwyrain wedi bod yn rhagweithiol o ran mabwysiadu'r ymagwedd hon, ac mae'r prif lwyddiannau wedi'u hamlygu yn yr adroddiad hwn.

Mae gwybodaeth y manylir arni yn yr adroddiad hwn yn ymhelaethu o ran sut rydym wedi datblygu ein gwasanaethau yn ystod 2023-24, gan osod sail ar gyfer esblygu pellach dros y flwyddyn adrodd nesaf.

Cefndir a'r Sefyllfa Bresennol

Mae'r adroddiad hwn nid yn unig yn adlewyrchu cynnydd y Bwrdd Iechyd o ran y gofynion a nodir yn Safon 120, mae hefyd yn dangos sut rydym yn cynllunio ein gwasanaethau i fynd i'r afael ag anghenion ein poblogaeth.

Gwasanaethau Cymraeg y Bwrdd Iechyd

Mae Tîm Cymraeg y Bwrdd Iechyd wedi cael ei strwythuro i sicrhau bod ei ffrydiau gwaith yn rhoi'r cymorth angenrheidiol i ddiwallu anghenion ieithyddol y boblogaeth. Mae'n cynnwys pedwar gwasanaeth sy'n rhoi cymorth i'r sefydliad o ran gofynion deddfwriaeth ac i fynd i'r afael ag anghenion ein cleifion.

1. Cydymffurfio â Deddfwriaeth
Sicrhau ein bod yn rhoi cymorth i'r sefydliad o ran cyflawni ei rwymedigaethau o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011.
2. Hybu ac Ymgysylltu
Yn unol â'r egwyddorion gweithredol sydd ynghlwm wrth gyflawni cynllun pum mlynedd *Mwy na Geiriau*, rydym yn mynd ati'n rhagweithiol i gefnogi

gwasanaethau ac i greu prosiectau a chynlluniau a fydd yn gwella dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o'n diwylliant, a'r effaith ar ofal a boddhad cleifion.

3. Darparu Hyfforddiant

Mae ein Rhaglen Hyfforddiant Cymraeg yn cael ei theilwra i fynd i'r afael â gofynion gwasanaethau amrywiol, ynghyd â chymorth ychwanegol a ddarperir gan y *Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol* trwy ein cytundeb Cymraeg Gwaith.

4. Gwasanaethau Cyfieithu:

Mae ein Tîm Cyfieithu'n sicrhau bod y sefydliad yn gallu darparu gwybodaeth ar gyfer cleifion yn eu dewis iaith, ac maent hefyd yn darparu cyfieithu ar y pryd er mwyn hwyluso dewis iaith mewn lleoliadau clinigol a chorfforaethol.

Hunanreoleiddio a Llywodraethu

Atebolrwydd Bwrdd Cyffredinol

Mae ein hatebolrwydd strwythurol wedi'i gynnal, ac mae ein Fforwm Strategol y Gymraeg, sy'n cael ei gadeirio ar lefel Cyfarwyddwr Gweithredol, yn sefydlu ein trefniadau llywodraethu mewnol. Mae'r Cylch Gorchwyl yn llywio ein hymagwedd strategol ac mae'r aelodaeth yn cynnwys uwch arweinwyr ac arweinwyr gweithredol sydd â'r gallu i symud gofynion yn eu blaen. Mae llwybr craffu ar gyfer uwchgyfeirio unrhyw faterion o bwys, yn ogystal ag adrodd bob blwyddyn i'r Bwrdd ar gydymffurfiaeth a llwyddiannau.

Cofrestr Risg Gwasanaethau'r Gymraeg

Mae'n hanfodol bod y Bwrdd Iechyd yn cydnabod meysydd risg posibl mewn perthynas â'r Gymraeg ac mae Cofrestr Risg bwrpasol ar waith. Mae'r *risgiau posibl ar hyn o bryd yn cynnwys bodloni gofynion Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, rhoi egwyddor y "Cynnig Rhagweithiol" ar waith yn unol â Mwy na Geiriau, a chyflawni Polisi a Gweithdrefn Sgiliau Dwyieithog.*

Mae'r holl risgiau wedi cael eu hadolygu yn ystod 2023-2024, ac mae pob un o'r tair sgôr risg wedi'u graddio fel rhai cymedrol neu ddibwys ar hyn o bryd. Wrth asesu ein sefyllfa bresennol, nid oedd angen uwchgyfeirio unrhyw risgiau.

Caiff Cofrestr Risg Gwasanaethau Cymraeg ei monitro'n chwarterol, ac adroddir arni ddwywaith y flwyddyn i Fforwm Strategol y Gymraeg.

Sicrwydd Perfformiad Mewnol

Er mwyn craffu ar berfformiad y Bwrdd Iechyd ac argaeledd a safon gwasanaethau Cymraeg ar draws y sefydliad, gwnaeth Tîm y Gymraeg barhau i gynnal arolygon sicrwydd ansawdd bob chwarter yn ystod y flwyddyn adrodd hon.

Trwy gyfuniad o arolygon 'siopwr cudd' ac ymweliadau safle, mae Cynllun Monitro Gwasanaethau Dwyieithog BIPBC yn mesur ansawdd ac argaeledd gwasanaethau Cymraeg mewn ysbytai a meddygfeydd sy'n cael eu rheoli gan y Bwrdd Iechyd. Pan ailddechreuodd yr arolygon hyn yn dilyn pandemig COVID-19, daeth i'r amlwg bod safonau wedi llithro'n gyffredinol yn ystod y flwyddyn neu ddwy flaenorol. O ganlyniad i hyn, aeth aelodau Tîm y Gymraeg ati i gydweithio'n uniongyrchol â rheolwyr a gweinyddwyr perthnasol ar draws Gogledd Cymru yn ystod haf 2023, er mwyn canfod gwendidau ac i roi camau gweithredu perthnasol ar waith er mwyn sicrhau bod modd gwneud gwelliannau. Fel cam cyntaf, cynhaliwyd cyfres o deithiau crwydr mewn ysbytai cymunedol ledled gogledd Cymru, er mwyn sicrhau bod yr holl arwyddion dros dro yn cael eu harddangos yn ddwyieithog a'u bod yn unol â gofynion y Safonau. Cafodd llwyddiant y teithiau crwydr hyn, a gynhaliwyd ochr yn ochr â staff rheoli / gweinyddu, ei ddangos yn glir yng nghanlyniadau'r arolygon 'siopwr cudd' dilynol a gynhaliwyd yn ystod 2023-24, gan fod gwelliant nodedig o ran ansawdd yr arwyddion wedi'i gofnodi mewn nifer o'n hysbytai a'n safleoedd. Mae hyn yn dangos bod adolygiadau perfformiad mewnol yn rhoi sicrwydd bod y Bwrdd Iechyd yn sicrhau cydymffurfiaeth.

Safonau'r Gymraeg

Mae'r Safonau hyn wedi bod ar waith bellach ers y dyddiad gweithredu, sef 30 Mai 2019. Mae cynnydd sylweddol wedi'i wneud yn y Bwrdd Iechyd, ac mae Swyddog Cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg yn rhoi cyfarwyddyd ar draws y sefydliad cyfan ar roi'r Safonau ar waith, yn ogystal â chefnogi a hwyluso darpariaeth ar lefel sylfaenol.

Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae'r Bwrdd Iechyd wedi buddsoddi ymhellach yn Nhîm y Gymraeg, ac roedd hyn yn caniatáu penodi Swyddog Cefnogi Safonau'r Gymraeg. Roedd y penodiad hwn yn arwyddocaol gan ei fod wedi caniatáu i'r tîm barhau i ddatblygu dulliau monitro llymchwr er mwyn craffu ar gydymffurfiaeth â'r Safonau.

Mae cymorth wedi canolbwyntio'n bennaf ar weithio gyda'r tair Cymuned Iechyd Integredig (IHC) ar draws Gogledd Cymru (Dwyrain, Gorllewin a'r Canol) ar gwblhau holiadur hunanasesu ar eu cydymffurfiaeth â'r Safonau. Gwnaeth IHC y Dwyrain gwblhau'r gwaith hwn ym mis Ionawr 2024, ac ers hynny, mae'r Swyddog Cefnogi Safonau'r Gymraeg wedi rhoi adborth ar lunio cynlluniau gweithredu i fynd i'r afael ag unrhyw ddiffygion.

Mae adroddiad manylach ar ganlyniadau IHC y Dwyrain ar gael isod.

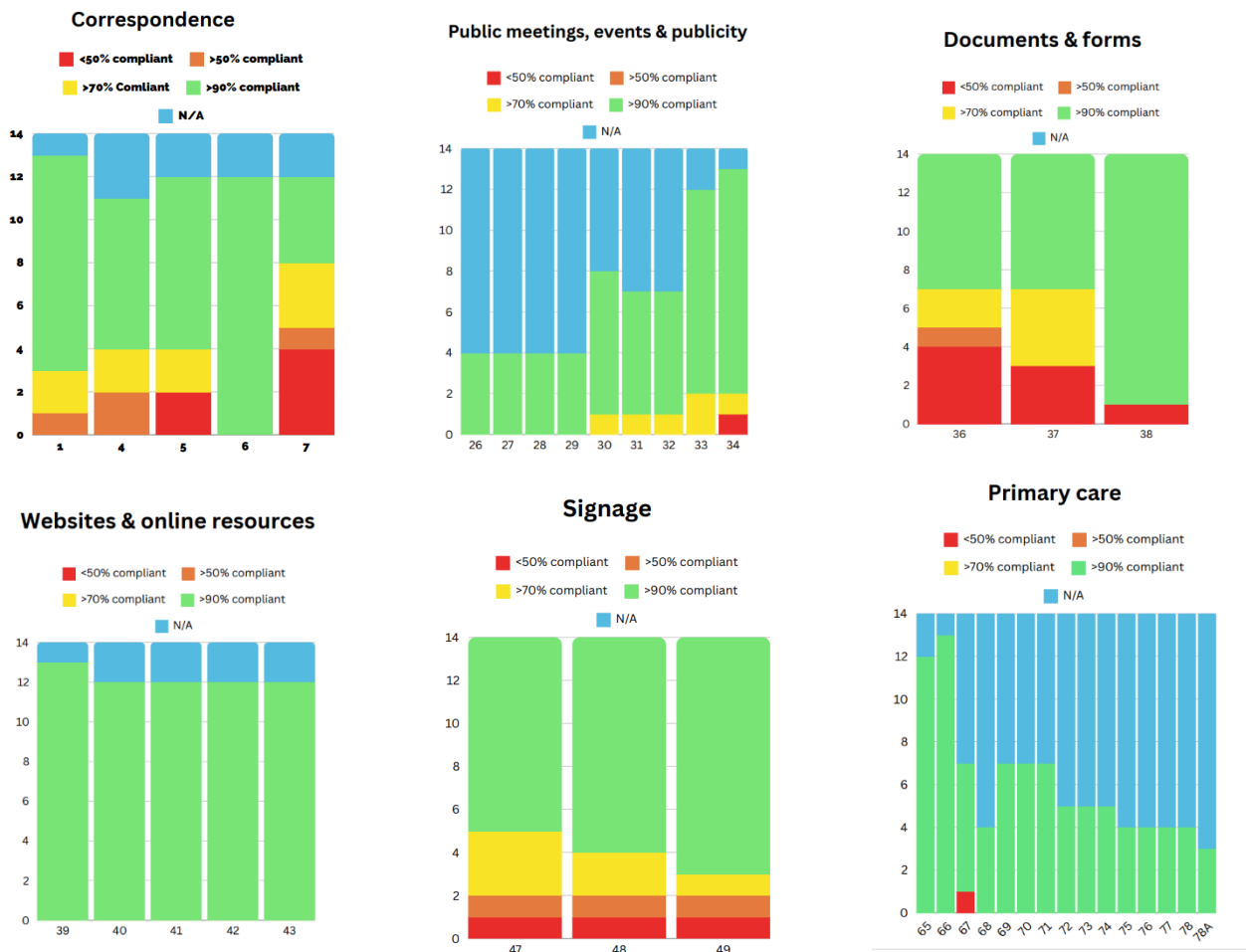
Dadansoddi Data Safonau'r Gymraeg

Roedd yr ymarfer gwerthuso a gwblhawyd gan IHC y Dwyrain yn caniatáu dealltwriaeth ehangach am eu cydymffurfiaeth â'r Safonau. Cafodd ffurflen hunanasesu ei chylchredeg i bob adran ei chwblhau er mwyn nodi eu cydymffurfiaeth bresennol â phob Safon yn ogystal â rhoi tystiolaeth i ategu eu hatebion. Dogfen dreigl yw hon a bydd angen i bob adran ei diweddarau bob blwyddyn.

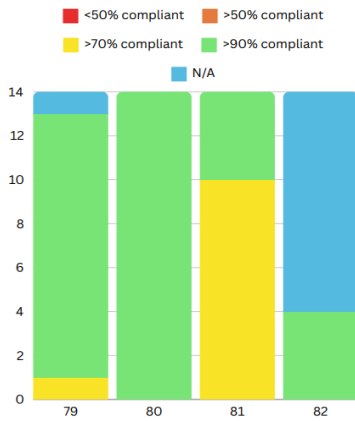
Wrth adolygu'r canlyniadau, canfuwyd ychydig o dueddiadau cyson. Y meysydd lle gwelwyd y gydymffurfiaeth fwyaf oedd:

- Gohebiaeth (Safonau 1-7)
- cyfarfodydd cyhoeddus, digwyddiadau a chyhoeddusrwydd (Safonau 26-34)
- dogfennau a ffurflenni (Safonau 36-28)
- gwefan ac adnoddau ar-lein (Safonau 39-43)
- arwyddion (Safonau 47-49)
- gofal sylfaenol (Safonau 65-68)
- defnyddio'r Gymraeg yn fewnol (Safonau 79-82)
- cofnod o sgiliau iaith Gymraeg staff, cyfleoedd am hyfforddiant, ymwybyddiaeth o'r Gymraeg a darpariaeth adnoddau (Safonau 96-105)
- cynllunio'r gweithlu a recriwtio (Safonau 106-109)
- ymgynghoriadau clinigol (Safon 110)
- cadw cofnodion (Safonau 115-117)

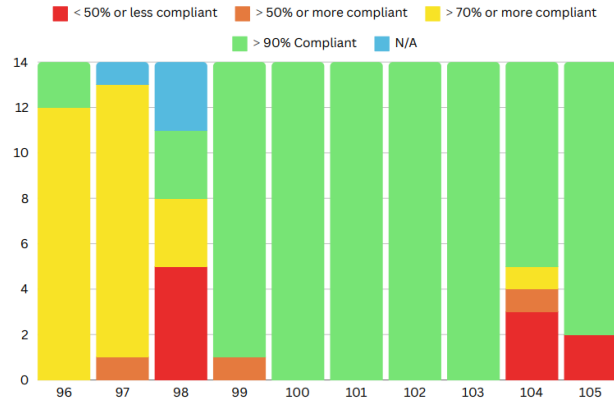
Mae hyn yn gyfran sylweddol sy'n galonogol ac mae'n dangos effaith y gwaith a wnaed ers y dyddiad gweithredu.

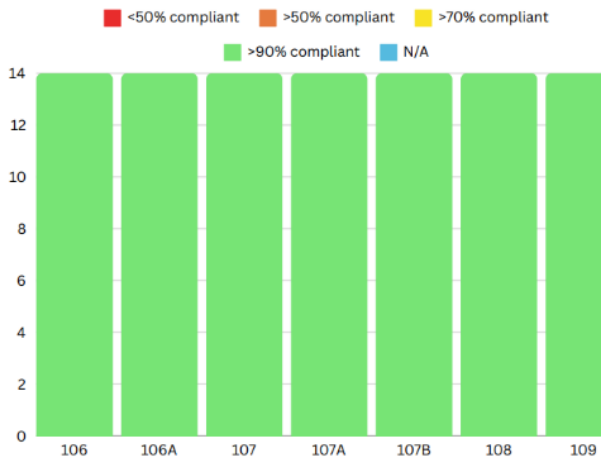
Use of Welsh internally

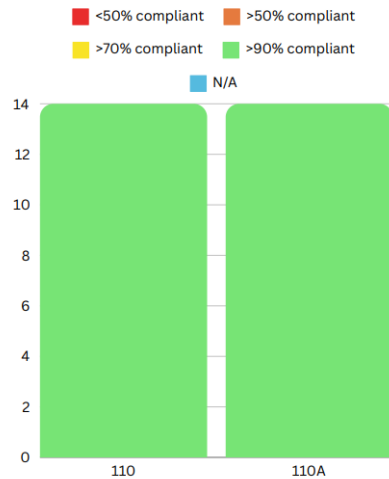
Staff Welsh language skills

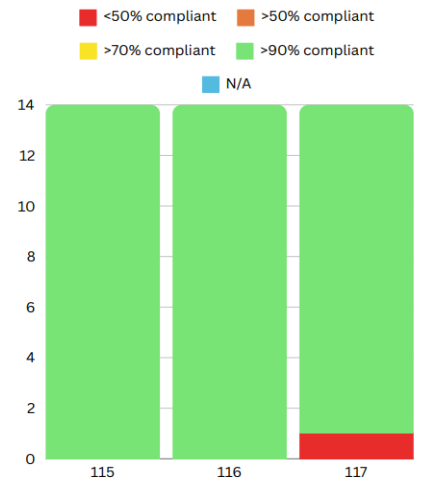
Workforce & recruitment planning

Clinical consultations

Record keeping

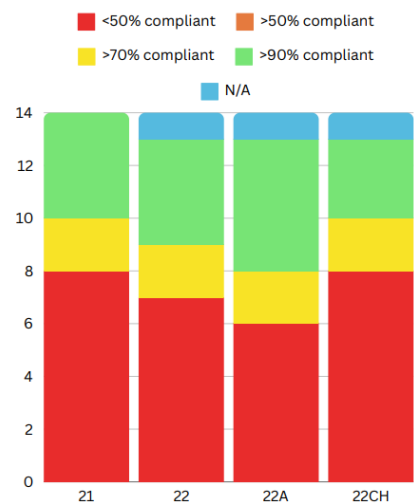

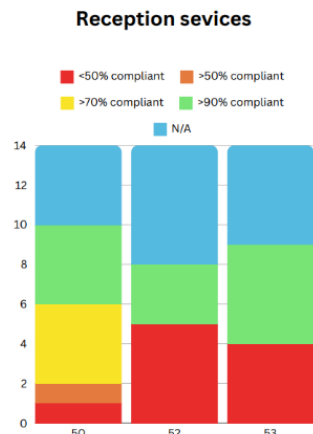
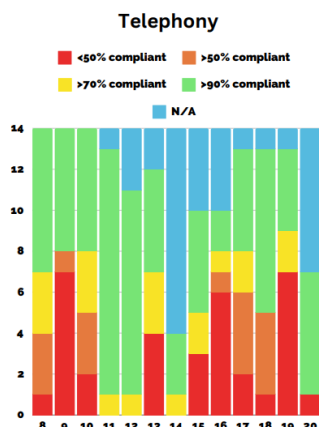
Gwnaeth y gweithgarwch hwn hefyd ganfod meysydd lle'r oedd angen cymorth pellach:

- Cyfarfodydd mewnol (Safonau 21-22)
- Teleffoni (Safonau 8-20)
- Gwasanaethau Derbynfya (Safonau 50-53)

Un o'r tueddiadau cyson a welsom fel maes lle'r oedd diffyg cydymffurfiaeth oedd cyfarfodydd mewnol. O ganlyniad, mae Tîm y Gymraeg wedi datblygu Dull Gweithredu Safonol yn edrych ar y protocol ar gyfer cyfarfodydd mewnol i'w ddefnyddio fel arweiniad ac fel math o restr wirio.

Internal meetings

Roedd teleffoni a gwasanaethau derbynfa yn feysydd lle'r oedd cydymffurfiaeth gymysg. Mae'r meysydd hyn yn parhau i fod yn flaenoriaeth i'r Tîm gan eu bod yn bwyntiau cyswllt cyntaf ar gyfer llawer o gleifion a'u teuluoedd. Mae ein Polisi a Gweithdrefn Sgiliau Dwyieithog yn ategu'r gwaith hwn, gan ei fod yn amlygu swyddi ar y rheng flaen lle mae'r gallu i siarad Cymraeg yn hanfodol. Os na fydd gwasanaethau'n llwyddiannus o ran penodi siaradwyr Cymraeg, yn dilyn proses gymeradwyo gadarn, gellir hysbysebu swyddi gan nodi bod sgiliau iaith Gymraeg yn ddymunol, ar yr amod bod yr ymgeisydd llwyddiannus yn dysgu Cymraeg o fewn 12 mis o gael ei gyflogi. Mae rhaglen hyfforddiant wedi cael ei rhoi ar waith i ategu hyn.

Sefydlu dull cyson o ran cyflawni'r Safonau

Mae gwaith wedi parhau hefyd i roi cyngor a chymorth i'r sefydliad o ran agweddau amrywiol ar gydymffurfio â'r Safonau, gan gynnwys datblygu Apiau, fideos hyfforddi, a dogfennau dwyieithog. Er mwyn darparu dull mwy cyson o ran cyflawni'r Safonau, mae'r Tîm wedi canolbwyntio ar greu Dulliau Gweithredu Safonol (SOPs) ar Safonau penodol, i ddarparu arweiniad manylach i staff er mwyn sicrhau dealltwriaeth a chydymffurfiaeth lawn. Mae SOPs wedi cael eu creu ar gyfer Safon 7 (datganiad yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg), a Safonau 8, 9, 10 (Ateb y Ffôn). Mae fideo hyfforddi wedi'i greu hefyd er mwyn helpu staff ymhellach o ran cydymffurfio â Safonau 8, 9 a 10. Caiff rhagor o SOPs eu creu yn ystod y flwyddyn adrodd nesaf, gan ganolbwyntio ar unrhyw ddiffygion a nodwyd yn yr holiaduron hunanasesu. Caiff yr holl SOPs eu cymeradwyo gan Fforwm Strategol y Gymraeg, a chânt eu cyhoeddi ar adran iaith Gymraeg safle BetsiNet.

Effaith datblygiadau gwasanaeth ar y Gymraeg

Yn dilyn atgyfnerthu dogfen Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb a'r Offeryn Sgrinio Asesu Integredig ehangach y llynedd, daeth Grŵp Craffu at ei gilydd unwaith eto i edrych ar Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar gyfer polisiau a strategaethau allweddol. Yn ystod y flwyddyn adrodd, mae Tîm y Gymraeg wedi cyfrannu at ddatblygu'r Strategaeth Ddigidol, er mwyn sicrhau bod y Safonau'n cael eu hymgorffori i unrhyw ddatblygiadau digidol newydd.

Mae cynrychiolydd o Dîm y Gymraeg yn aelod o grŵp Profiad Cleifion a Gofalwyr. Mae'r cyfarfodydd yn cael eu cynnal bob mis, ar gyfer pob un o'r tair IHC yn y Dwyrain, y Gorllewin a'r Canol. Mae'n gyfle i drafod unrhyw themâu sy'n deillio o gwynion ynghylch diffyg cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg. Mae hefyd yn gyfle gwerthfawr i ddysgu ac i gyfrannu at ddatblygiadau amrywiol eraill ar draws y Bwrdd lechyd.

Mae unrhyw gwynion neu sylwadau a dderbynnir drwy'r mecanweithiau adborth amrywiol yn cael eu defnyddio fel cyfleoedd i wneud newidiadau cadarnhaol i arferion gwaith, ac i godi ymwybyddiaeth o effaith bositif darparu gofal i gleifion yn eu dewis iaith. Yn dilyn cwyn i'r Tîm Ymweliadau lechyd yn ardal y Gorllewin (fel y manylir arno yn yr adran Cwynion ar ddiwedd yr adroddiad), gwnaed newidiadau cadarnhaol i'r gwasanaeth, gan gynnwys sesiwn Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg a drefnwyd fel rhan o'r cyfarfod tîm staff ehangach. Gwahoddwyd menter 'Cymraeg i Blant' i'r sesiwn hefyd, a rhoddwyd sgwrs addysgiadol ar eu gwaith, a sut mae'r gwaith yn cydblethu â rôl bwysig Ymwelwyr lechyd o ran rhannu negeseuon am ddwyieithrwydd i gleifion.

Mae'r gydberthynas â Gofal Sylfaenol wedi parhau yn ystod y flwyddyn adrodd ac mae sesiynau ymwybyddiaeth a rhannu gwybodaeth wedi cael eu cynnal gyda Thimau Contractio Gofal Sylfaenol ac mewn cyfarfodydd i Reolwyr Practis. Yn ddiweddarach, gwnaed Tîm Contractio Gofal Sylfaenol y Dwyrain hysbysu'r holl Gontractwyr Gofal Sylfaenol ynghylch y chwe Dyletswydd Gofal Sylfaenol yn ymwneud â'r Gymraeg y mae'n ofynnol iddynt gydymffurfio â nhw. Bu effaith y gwaith hwn yn ffafriol, ac mae'r tîm yn rhoi rhagor o gymorth, adnoddau ac arweiniad yn uniongyrchol i ddarparwyr.

Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg

Ym mis Ionawr 2023, cafodd pecyn e-ddysgu Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg, a grewyd gan Dîm Cymraeg y Bwrdd lechyd, ei lansio'n genedlaethol ar ESR. Mae hyn yn rhan o'r Rhaglen Hyfforddiant Gorfodol y mae'n rhaid i'r holl staff ei chwblhau, gan ailadrodd hynny bob tair blynedd. Mae'r ffigurau isod yn dangos bod 87.14 y cant o'r gweithlu wedi cwblhau'r hyfforddiant hwn. Mae hyn uwchlaw'r targed o 85 y cant ar gyfer unrhyw Hyfforddiant Gorfodol yn y Bwrdd lechyd ac mae'n gynydd o bron i 20 y cant ers y llynedd. Mae Diwrnod Hyfforddiant Gorfodol wedi'i drefnu yn ddiweddarach yn y flwyddyn i ddarparu'r hyfforddiant hwn wyneb yn wyneb ar gyfer y rhai sydd â sgôr cydymffurfio isel, neu'r rhai sydd â phroblemau mynediad.

Comp Matrix - Default

Division	Compliant	Non-Compliant	Compliance %
Health Community Centre (HCCX)	4330	789	84.59%
Health Community East (HCEX)	4372	778	84.89%
Health Community West (HCWX)	3706	430	89.60%
Integrated Clinical Delivery - Primary Care (ICDP)	441	22	95.25%
Integrated Clinical Delivery - Regional Care (ICDR)	1252	236	84.14%
Mental Health & LDS (MX00)	1941	166	92.12%
Midwifery and Womens Services (WXXX)	684	127	84.34%
Corporate Services	1825	189	90.62%
Total	18551	2737	87.14%

Y “Cynnig Rhagweithiol” – Betsi ar ei Orau!

Cyfraniad unigol at ddarparu gwasanaethau dwyieithog mewn Ysbytai Cymunedol

Trwy gyfuniad o arolygiadau 'siopwr cudd' ac ymweliadau safle, mae Cynllun Monitro Gwasanaethau Dwyieithog BIPBC yn mesur safon ac argaeledd gwasanaethau Cymraeg mewn ysbytai a meddygfeydd a reolir gan y Bwrdd Iechyd. Pan ailddechreuodd yr arolygiadau hyn yn dilyn pandemig COVID-19, daeth i'r amlwg bod safonau wedi llithro'n gyffredinol dros y ddwy flynedd diwethaf ac ar ôl hynny, gwnaeth aelodau Tîm Cymraeg BIPBC ddechrau cydweithio â rheolwyr a gweinyddwyr perthnasol ar draws gogledd Cymru yn ystod haf 2023, er mwyn canfod gwendidau ac i roi camau gweithredu perthnasol ar waith, er mwyn rhoi gwelliannau ar waith.

Un o'r rheolwyr a gytunodd i weithio'n agos gyda Thîm y Gymraeg yn hyn o beth oedd Maureen Roberts, Gweinyddwr Safle, sy'n gyfrifol am nifer o ysbytai cymunedol yn Ardal y Canol. Fel cam cyntaf, roedd y ffocws ar sicrhau bod arwyddion dwyieithog yn eu lle a bu Maureen yn arwain y broses o ddiweddarau a newid yr hysbysiadau hyn yn ysbytai cymunedol Bae Colwyn, Dinbych a Rhuthun ac Ysbyty Brenhinol Alexandra, yn Y Rhyl, fel eu bod yn cael eu harddangos yn ddwyieithog ac yn unol â gofynion Safonau'r Gymraeg.

Yn dilyn y newidiadau cychwynnol hyn, mae Maureen wedi bod yn eithriadol o ragweithiol - ac mae hi wedi gweithio'n annibynnol oddi ar Dîm y Gymraeg - er mwyn sicrhau bod yr holl staff sy'n gweithio ar y pedwar safle sy'n cael eu goruchwyllo ganddi'n ymwybodol o'r gofynion mewn perthynas ag arddangos arwyddion a darparu gwasanaethau dwyieithog yn fwy cyffredinol.

Ar yr un pryd, mae hi hefyd wedi bod yn gweithio'n ddyfal - o'i phen a'i phastwn ei hun - i fonitro safon ac argaeledd gwasanaethau Cymraeg ar y lleoliadau dan sylw, er mwyn sicrhau na fydd safonau'n llithro eto. Yn hyn o beth, mae Maureen wedi cadw mewn cysylltiad yn gyson â Thîm y Gymraeg a'r uned gyfieithu dros y flwyddyn ddiwethaf, er mwyn sicrhau bod cymorth perthnasol ar gael i'r holl staff yn y pedwar ysbyty cymunedol, yn ôl yr angen a bod modd mynd i'r afael ag unrhyw faterion sy'n codi o ran y Gymraeg yn gyflym ac yn effeithlon.

Yng ngoleuni gwaith difflino Maureen - a'i gallu a'i pharodrwydd i annog a chymhell eraill - mae safon ac argaeledd gwasanaethau Cymraeg yn ysbytai cymunedol Conwy a Sir Ddinbych wedi gwella i ragori ar lefelau cyn y pandemig. Mae'r gwelliant hwn wedi mynd y tu hwnt i arwyddion yn unig, gan fod ein harolygiadau 'siopwr cudd' diweddaraf yn dangos bod argaeledd a safon gwasanaethau derbynfa a theleffoni wedi cael eu datblygu'n eang ar safleoedd y Bwrdd Iechyd ym Mae Colwyn, Dinbych, Rhuthun a'r Rhyl. Mae arweinid Maureen yn gyfrifol am hyn, yn ogystal â monitro arwyddion - mae hi hefyd wedi cydweithio ag aelodau eraill o staff, er mwyn rhoi gweithdrefnau penodol ar waith i wella sgiliau ieithyddol y gweithlu ac i hwyluso'r broses o ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog. Yn ddi-os, mae ei gwaith difflino - a'i brwdfrydedd heintus - wedi arwain at ddatblygiadau hynod positif o ran y Gymraeg yn yr ysbytai y mae hi'n eu goruchwyllo a chanlyniad hyn, yn y pen draw, yw gwella safon y gofal a roddir i'n cleifion.

Nid monitro ac annog gwellinnau o ran y Gymraeg yw unig ddyletswyddau Maureen, o bell ffordd, ac nid yw'n gallu siarad llawer o Gymraeg ei hun. Er hynny, mae ei hymdrechion dros y flwyddyn ddiwethaf wedi profi bod holl staff y Bwrdd Iechyd yn gallu gwneud cyfraniad positif at ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog (waeth beth fo'u rolau a safon eu Cymraeg). Yn wir - fel y Maureen eisoes wedi'i ddangos - gall ymdrechion o'r fath arwain at newidiadau cadarnhaol a dwys yn gyffredinol, sy'n cael eu rhaeadru trwy ein gweithlu'n ddiweddarach.

Rhaglen Hyfforddiant y Gymraeg

Mae Tîm Hyfforddiant y Gymraeg BIPBC wedi cael blwyddyn lwyddiannus arall yn creu a chyflwyno amrywiaeth o gyrsiau Cymraeg i ddiwallu anghenion ein staff. Er bod y rhan fwyaf o'n haddysgu'n rhithiol, mae wedi bod yn galonogol cynnig rhywfaint o sesiynau wyneb yn wyneb ar draws gogledd Cymru gyda grwpiau staff amrywiol eleni.

Gan fod tiwtor newydd y Gymraeg wedi'i benodi ym mis Medi 2023, rydym wedi gallu cynnal ac ateb y galw ynghylch y nifer cynyddol o ddysgwyr y Gymraeg.

Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae'r Tiwtor Mewnol wedi cyflwyno'r canlynol:

- Cyrsiau safonol sydd ar agor i'r holl grwpiau staff ar lefelau amrywiol, o Lefel Mynediad hyd at Lefel Uwch
- Sesiynau teilwredig ar gyfer gwasanaethau penodol - er enghraifft, roedd staff yr Adran Anesthetig yn Ysbyty Gwynedd yn awyddus i ddatblygu sgiliau a gallu iaith Gymraeg y tîm, a gwnaethant ddarparu rhestr o eiriau ac ymadroddion cyffredin. Cyflwynwyd cwrs i'r tîm fel y byddent yn gallu trafod gweithredoedd anesthetig gyda chleifion.
- *Tystysgrif Sgiliau Iaith* - mae hwn yn *gymhwyster cydnabyddedig* ac achrededig gan y *Coleg Cymraeg Cenedlaethol a Chydbwyllor Addysg Cymru* a ddatblygwyd i alluogi ymgeiswyr i ennill tystysgrif yn dangos eu sgiliau iaith Gymraeg a'u gallu i weithio trwy gyfrwng y Gymraeg. Ei nod hefyd yw gwella'r gallu i gyfathrebu'n hyderus ac yn broffesiynol yn Gymraeg, yn ysgrifenedig ac ar lafar er mwyn ymateb i anghenion y boblogaeth leol a defnyddwyr gwasanaeth.
- Learner of the Month / Dysgwr y Mis
- Tudalen Dysgwyr Facebook
- Enwebiadau a chymryd rhan yn Eisteddfod Genedlaethol Llŷn ac Eifionydd

Cydweithio â'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol

Fe wnaeth Tîm Hyfforddiant y Gymraeg BIPBC adnewyddu contract deuddeg mis â'r *Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol* mewn perthynas â chynllun 'Cymraeg Gwaith' sy'n cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru. Roedd hyn yn fodd o barhau â chyfleoedd a chydweithio yn ogystal â chyflogi ein Swyddog Cymorth ein hunain.

Mae cwmpas y cytundeb yn cynnwys:

- Mynediad at gyrsiau ar-lein ar lefelau amrywiol
- Cyrsiau preswyl yn Nant Gwrtheyrn
- Cwrs Dysgu Cymraeg 'Llwybr Carlam'
- Cinio Clebran
- Mecanweithiau i gynnal cyfleoedd i ddefnyddio'r iaith mewn sesiynau anffurfiol

Gwerthuso ac Effaith Cyrsiau

Caiff gwerthusiadau eu cynnal ar ddiwedd pob carfan, gan geisio adborth ar hygyrchedd cyrsiau, cynnwys, ymagwedd a dull cyflwyno. Datgelodd canfyddiadau o'r gwerthusiad fod 94 y cant o ddysgwyr yn 'hapus iawn' gyda'r ddarpariaeth ddysgu a bod 100 y cant o'r dysgwyr yn mwynhau dilyn y cyrsiau.

Datganodd 83 y cant o ddysgwyr eu bod yn teimlo eu bod wedi gwneud cynnydd o ran eu Cymraeg, a'u bod yn fwy tebygol o ddefnyddio eu sgiliau iaith Gymraeg newydd gyda chleifion, cydweithwyr ac yn y gymuned. Mae hyn yn galonogol iawn gan fod y gallu i gyfathrebu yn Gymraeg ar unrhyw lefel yn dod â chysur i ddefnyddwyr gwasanaeth Cymraeg eu hiaith.

Mae canran fawr o ddysgwyr sy'n cwblhau'r cyrsiau'n cofrestru â'r cwrs uwch nesaf er mwyn parhau â'u datblygiad. Mae hyn yn dangos boddhad ar y cwrs a'r ddarpariaeth, ac ymrwymiad staff i ddatblygu eu sgiliau.

Dysgwr y Flwyddyn Award / Learner of the Year Award

Un o uchafbwyntiau'r Bwrdd Iechyd oedd cystadleuaeth Dysgwr y Flwyddyn, a chynhaliwyd y seremoni ar 7 Mawrth 2024.

Gwahoddwyd staff i enwebu eu cydweithwyr a oedd wedi gwneud argraff arnynt drwy ddysgu Cymraeg i safon uchel a defnyddio eu sgiliau newydd er mwyn darparu

gwasanaeth gwell ar gyfer cleifion a defnyddwyr gwasanaeth Cymraeg eu hiaith yng ngogledd Cymru.

Yn dilyn gwerthuso'r gystadleuaeth yn 2022, penderfynwyd y byddai'r enwebiadau'n cael eu rhannu'n nau categori ar wahân:

- Categori Lefelau Mynediad / Sylfaen
- Lefelau Canolradd / Uwch

Roedd hyn yn fodd o sicrhau bod pob dysgwr ar bob lefel yn cael y cyfle i gael eu cynnwys yn y gystadleuaeth. Categori ychwanegol arall i'w groesawu oedd "Gwobr Dewis y Tiwtor", a gyflwynwyd er mwyn gwobrwyo dysgwr eithriadol sydd wedi gwneud argraff ar y tiwtoriaid am eu gwaith caled a'u hymroddiad i ddysgu Cymraeg trwy raglen hyfforddiant mewnol y Bwrdd Iechyd.

Cafwyd cyfanswm o 40 o enwebiadau, gyda'r tri beirniad, Teresa Owen, Arweinydd Gweithredol y Gymraeg yn y Bwrdd Iechyd, Helen Prosser, Cyfarwyddwr Addysgu a Dysgu yn y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol, a Manuela Niemetscheck, seicotherapydd celf ac enillydd Dysgwr Cymraeg y Flwyddyn BIPBC ar gyfer 2022, yn dewis a dethol yr ymgeiswyr i lunio rhestr fer o dri dysgwr ym mhob categori.

Ar y noson, gwnaeth 80 o westeion ymuno â ni dan arweiniad ein siaradwr gwadd, Aled Hughes, o Radio Cymru, a fu'n annerch y gynulleidfa mewn ffordd ysbrydgar a chyffrous. Roedd y digwyddiad yn gyfle i atgyfnerthu gweithio mewn partneriaeth â grwpiau cymunedol, ac roedd nifer o stondinau ar gael gan gynnwys gwerthwyr llyfrau, Menter Iaith a Nant Gwrtheyrn.

Cafodd pob un o'r chwech ar y rhestr fer eu cyfweld a'u ffilmio cyn y seremoni a'r enillwyr oedd:

- Melanie Hayes – Lefel Mynediad / Sylfaen
- Leanne Parry – Lefel Canolradd / Uwch
- Ian Day – Gwobr Dewis y Tiwtor

Derbyniodd pob un o'r enwebeion a gyrhaeddodd y rhestr fer lawer o wobrau a roddwyd i ni drwy haelioni ein noddwyr.

Gwnaeth Radio Ysbyty Gwynedd ymuno â ni hefyd i ddarlledu'n fyw o'r digwyddiad. Gwnaeth Wynne Roberts a Sarah Wynne Griffiths gyfweld yr enillwyr a llawer un a fu'n bresennol ar gyfer eitem arbennig, gan gyhoeddi'r digwyddiad ar y cyfryngau cymdeithasol y tu hwnt i dudalen y dysgwyr ar Facebook a BetsiNet.

Cydnabyddiaeth Arbennig i'r Tîm Dysgu Cymraeg

Eleni, cynhaliodd y *Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol* y digwyddiad 'Dathlu Dysgu Cymraeg' cyntaf. Nod y digwyddiad oedd cydnabod llwyddiannau'r sector, a'r dysgwyr yn benodol, ac i ddathlu a dangos y cynnydd a wnaed tuag at gyflawni Strategaeth Llywodraeth Cymru sef 'Miliwn o Siaradwyr Cymraeg: 2050'.

O blith cannoedd o gyflogwyr sy'n gysylltiedig â'r cynllun *Cymraeg Gwaith*, y Bwrdd Iechyd ddaeth i'r brig fel enillydd y wobr cydnabyddiaeth arbennig.

Enillwyd y wobr yn bennaf am ein cynlluniau strategol a'n technegau arloesol a blaengar i sicrhau cyfleoedd dysgu Cymraeg i'r gweithlu ac effaith hynny ar gleifion.

Astudiaeth Achos Dysgwyr Cymraeg Betsi

Rwy'n Seicolegydd Ymgynghorol Clinigol ac yn Bennaeth Seicoleg Plant yng Nghymuned Iechyd Integredig (IHC) y Gorllewin. Rwyf wedi gweithio i'r GIG yng ngogledd Cymru ers bron i 19 mlynedd, gan ddechrau fel Gweithiwr Cymorth Nyrsio ym Mryn y Neuadd cyn cwblhau fy hyfforddiant Doethurol gyda Phrifysgol Bangor. Yna, gweithiais yn y Gwasanaethau Anabledau Dysgu, CAMHS a Niwroddatblygiad Plant.

Cefais fy magu ar gyrion Llundain, ac ni wyddwn fawr am y lle prydferth hwn nes i mi gyfarfod â'm gŵr, sy'n dod o Dde Cymru, ym Mhrifysgol Llundain. Cefais gyfle i ddod i adnabod llawer o leoedd yn Ne Cymru, a byddwn yn ymweld â'i deulu yn y gogledd pan oeddwn yn gallu gwneud hynny. Syrthiais mewn cariad â gogledd Cymru ar unwaith. Roeddwn i'n

awyddus iawn i wybod sut i ynganu'r holl arwyddion dwyieithog a dysgu am ystyr yr enwau hynny.

Fe wnes i ddilyn cwrs Cymraeg gyda'r nos i ddechreuwr (Wlpan) gyda Phrifysgol Bangor cyn symud ymlaen i gwrs canolradd (pellach). Ychydig flynyddoedd yn ôl, bues i'n ddigon ffodus i gael treulio wythnos yn Nant Gwrtheyrn gyda phobl ffantastig trwy'r cynllun "Cymraeg Gwaith". Roedd gallu ymdrwytho yn yr iaith yn help mawr. Rwyf mor ddiolchgar am y sylfaen hon mewn deall a siarad Cymraeg. Ers hynny, rwy'n ceisio defnyddio fy Nghymraeg yn gyson, gan ddechrau pob sgwrs yn Gymraeg. Roedd hyn yn golygu rhoi'r teimladau lletchwith a'r rhwystredigaeth oedd gen i am nad oeddwn yn rhugl i'r naill ochr, a gwneud y penderfyniad i ddefnyddio'r Gymraeg sydd gen i. Daeth hyn yn rhwydd yn y gymuned o'r cychwyn cyntaf, ac o ganlyniad roeddwn i'n teimlo'n fwy hyderus i siarad Cymraeg yn y gwaith.

Rwyf wrth fy modd yn darllen straeon Cymraeg gyda fy mhlant. Rwy'n falch iawn o allu newid rhwng siarad Saesneg a Chymraeg gyda nhw, a'u helpu i feddwl am eu gwaith cartref, a hynny'n aml yn Gymraeg. Rwy'n ddiolchgar iawn i fy nghydweithwyr Cymraeg eu hiaith sydd wedi fy nghefnogi a'm hannog dros y blynyddoedd. Diolch iddynt am roi'r cyfle i mi siarad â nhw, yn araf bach, heb droi'n ôl at Saesneg. Mae'n ffrainc gallu siarad yn naturiol gyda fy mhlant, pobl yn y gymuned, fy nghydweithwyr a phobl sy'n defnyddio Gwasanaethau Plant, yn Gymraeg neu'n ddwyieithog yn unol â'u gofynion a'u dewis iaith. Mae hyn wedi agor y drws i fywydau, safbwyntiau a syniadau pobl eraill na fyddwn efallai wedi eu profi fel arall.

Rhai o'm hoff eiriau Cymraeg yw "bendigedig", "terfysg" a "pendramwnwgl"!

Byddwn yn annog pawb i ddysgu Cymraeg ac i ymfalchio yn y Gymraeg sydd ganddynt.

Y Gwasanaeth Cyfieithu

Mae'r Gwasanaeth Cyfieithu yn darparu cymorth cyfieithu ar ffurf gwasanaethau cyfieithu ysgrifenedig a chyfieithu ar y pryd i staff a defnyddwyr gwasanaethau er mwyn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Mae'r Tîm yn parhau i ddarparu cymorth i bob adran ar ffurf gwasanaethau cyfieithu ysgrifenedig a chyfieithu ar y pryd ac mae wedi gweld cynnydd yn y galw am ei wasanaethau dros y flwyddyn ddiwethaf. Yn gyffredinol, mae'r galw am wasanaethau cyfieithu wedi parhau i dyfu. Ystyrir hyn yn ganlyniad cadarnhaol gan ei fod yn dangos ymrwymiad y Bwrdd Iechyd i ddarparu gwasanaeth dwyieithog yn unol â'i ofynion statudol.

Mae'r Bwrdd Iechyd yn parhau i ddefnyddio'r dull o asesu dogfennau i'w cyfieithu yn unol â Safon 37. Y dull hwn a ddefnyddir wrth asesu papurau'r Bwrdd, gyda nifer cynyddol o bapurau bellach ar gael yn ddwyieithog.

Ymhlith y ceisiadau brys am gyfieithiadau mae datganiadau i'r wasg, llythyrau cleifion, taflenni gwybodaeth a gwybodaeth iechyd cyhoeddus ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol. Mae gwasanaeth y tu allan i oriau hefyd ar gael ar gyfer cyfathrebu brys. Mae hyn yn fodd o sicrhau bod gwybodaeth ddwyieithog yn cael ei chyhoeddi mewn modd amserol.

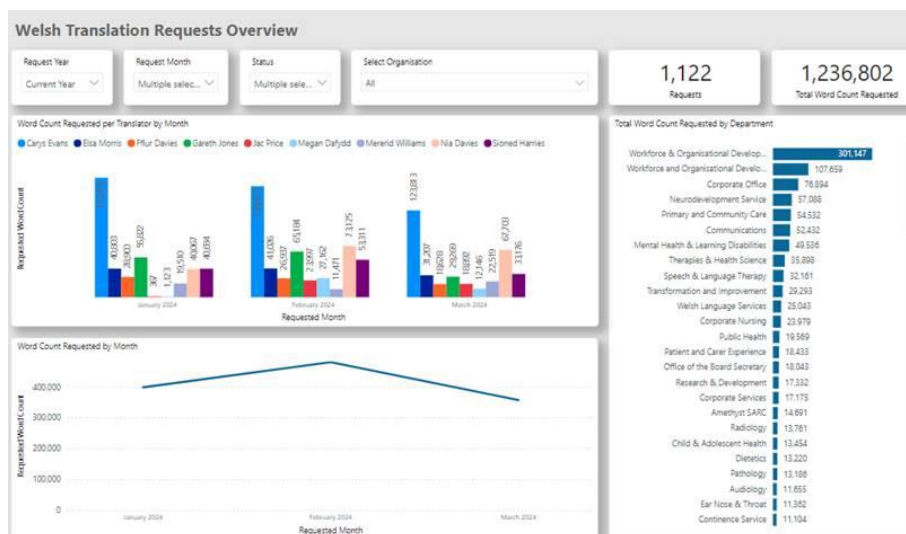
Cyfanswm nifer y geiriau a gyfieithwyd yn ystod y flwyddyn adrodd oedd 3,721,696, o gymharu â 2,912,344 yn ystod 2022-2023. Mae hyn yn gynydd o 28% yn 2023-2024.

Mae'r graff isod yn dangos y defnydd fesul maes gwasanaeth. Daw'r galw mwyaf gan wasanaethau'r Gweithlu a Datblygiad Sefydliadol, yn bennaf ar ffurf ceisiadau am ddisgrifiadau swyddi, yn unol â Safon 107 sy'n ei gwneud yn ofynnol i bob disgrifiad swydd fod ar gael yn ddwyieithog.

Galw am y gwasanaeth rhwng 1 Ebrill 2023 a 31 Rhagfyr 2023

Galw am y gwasanaeth rhwng 1 Ionawr 2024 a 31 Mawrth 2024

Mae'r galw am gyfieithu ar y pryd hefyd wedi cynyddu, gyda'r tîm yn cefnogi amrywiaeth o ddigwyddiadau, fforymau, cyfarfodydd a chynadleddau rhanddeiliaid. Mae cefnogaeth hefyd wedi'i darparu mewn cyfweliadau i ymgeiswyr sy'n dymuno cael eu cyfweliad yn Gymraeg.

Ymrwymodd y Gwasanaeth Cyfieithu i Gytundeb Lefel Gwasanaeth gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan ym mis Chwefror 2024, gan gefnogi'r sefydliad i gyfieithu llawer o'u dogfennau a'u gohebiaeth gyhoeddus.

Mae cymorth cyfieithu yn parhau i gael ei ddarparu i'r sector gofal sylfaenol, yn bractisau meddygon teulu a reolir yn breifat, a chontractwyr annibynnol.

Mae gan y Gwasanaeth Borth Cyfieithu ar-lein y gall defnyddwyr gael mynediad ato dros BetsiNet. Mae hyn yn gwella hygyrchedd a'i gwneud yn rhwydd i ddefnyddwyr uwchlwytho eu ceisiadau cyfieithu. Mae'r Tîm wedi bod yn gweithio gyda'r Adran Wybodeg i archwilio gwelliannau posibl i swyddogaeth ddadansoddeg bresennol y Porth. Diben y gwaith yw cael data ystadegol manylach ynghylch y defnydd o'n gwasanaethau. Mae hyn yn cynnwys ychwanegu categorïau gwaith lle mae'r tîm yn gallu cofnodi natur y cais dan sylw (datganiadau i'r wasg, disgrifiadau swydd, taflenni gwybodaeth ac ati) i nodi'r meysydd sydd â'r angen mwyaf a'n galluogi i flaenoriaethu ceisiadau yn unol â hynny. Mae'r tîm wedi treialu'r system hon ac yn gweithio gyda'r Tîm Gwybodeg i'w rhoi ar waith ar ôl ei hadolygu.

Mae'r Tîm yn defnyddio meddalwedd cof cyfieithu yn eu gwaith dyddiol lle mae testun sy'n cael ei fwydo i'r system yn cael ei ddal a'i gofnodi mewn banciau terminoleg canolog. Mae hyn yn fodd o hybu perfformiad ac effeithlonrwydd, gan arwain at amseroedd gweithredu gwell tra'n sicrhau cysondeb yn y cyfieithiadau. Mae'r Tîm wedi bod yn archwilio'r posibilrwydd o ddefnyddio cyfieithu â chymorth peiranyddol. Mae hyn yn cael ei ddefnyddio'n gynyddol yn y maes, fel modd o wella effeithlonrwydd gwasanaethau ac amseroedd gweithredu. Mae'r tîm wrthi'n archwilio cyfleoedd hyfforddi yn hyn o beth ac yn bwriadu rhoi fersiwn peilot o'r feddalwedd hon ar waith gyda'r bwriad o wella'r ddarpariaeth gwasanaeth ymhellach.

Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd i drafod terminoleg ac mae'r Tîm bellach yn gweithio'n ddiwyd i sicrhau datblygiad rhestrau termau cynhwysfawr. Gwneir hyn er mwyn sicrhau bod y derminoleg a ddefnyddir yn briodol i'r gynulleidfa darged ac yn gyson â'r hyn a ddefnyddir gan eraill o fewn y maes gofal iechyd.

Manteision sgiliau dwyieithog ar gyfer gweithlu'r dyfodol

Mae ein dull gweithio mewn partneriaeth wedi arwain at gyflawniadau a llwyddiannau allweddol dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae'r Tîm wedi cefnogi nifer o ffeiriau swyddi a digwyddiadau gyrfaoedd. Mae buddsoddi yng ngweithlu'r dyfodol yn hollbwysig os ydym am feithrin talent ddwyieithog leol, gan gynyddu ein gallu fel sefydliad i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg ar yr un pryd. Ers nifer o flynyddoedd, mae Tîm y Gymraeg wedi bod yn rhagweithiol o fewn y maes hwn, ac mae'r weledigaeth hon bellach wedi'i rhannu o fewn amcanion y cynllun Pum Mlynedd, *Mwy na Geiriau*.

Sioe Deithiol Ysgolion Cymraeg yn arwain at wobwr genedlaethol

Enwyd Tîm y Gymraeg y Bwrdd Iechyd yn *Hyrwyddwr Gorau'r Gymraeg yn y Gweithle* yng *Ngwobrau Partneriaid Gwerthfawr Gyrfa Cymru* eleni.

Cyflwynwyd y gwobrau cenedlaethol mewn seremoni yn Senedd Cymru ym mis Tachwedd 2023. Roedd yn gyfle i ddatlu ymdrechion cyflogwyr o bob rhan o'r wlad, sy'n gweithio mewn partneriaeth â *Gyrfa Cymru* i helpu pobl ifanc i baratoi ar gyfer y byd gwaith.

Enwebwyd Tîm y Gymraeg am y gwaith y mae ei aelodau wedi'i wneud i ysbrydoli a chymhell pobl ifanc i wneud y gorau o'u sgiliau dwyieithog, tra'n eu hysbysu am gyfleoedd cyflogaeth o fewn y sector iechyd yng ngogledd Cymru.

Ar ôl i'r tîm gyfrannu at nifer o ddiwyddiadau a drefnwyd gan Gyrfa Cymru mewn amrywiol ysgolion ar draws y gogledd yn gynharach eleni, arweiniodd cydweithio pellach at drefnu taith fawr o amgylch ysgolion uwchradd. Trefnwyd hyn i gyd-fynd ag Wythnos y Gymraeg y Bwrdd Iechyd ym mis Hydref 2023.

Dros gyfnod o ddeg diwrnod, cynhaliwyd mwy nag ugain sesiwn mewn tair ar ddeg o ysgolion uwchradd (cyfrwng Cymraeg a Saesneg) ar draws gogledd Cymru.

Prif ddiben y digwyddiadau hyn oedd dysgu disgyblion am bwysigrwydd darpariaeth gwasanaeth gofal iechyd yn Gymraeg a manteision ddwyieithrwydd fel sgil cyflogadwyedd, yn fwy cyffredinol.

Ochr yn ochr â chyflwyniad gan aelod o Dîm y Gymraeg, roedd pob un o'r sesiynau a gynhaliwyd fel rhan o'r daith ddiweddar hefyd yn cynnwys cyfraniadau gan aelodau o'r Tîm Iechyd Cyhoeddus a chyflwyniadau byr gan staff clinigol (gan gynnwys ffisiotherapyddion, deintydd a myfyriwr meddygol), a drafododd eu profiadau personol eu hunain o weithio'n ddwyieithog o fewn y Bwrdd Iechyd.

Gweithio'n Ddwyieithog o fewn y Sector Iechyd: Arweinlyfr Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr i Bobl Ifanc

Mewn partneriaeth ag aelodau o'r Adran Gweithlu a Datblygiad Sefydliadol yn y Bwrdd Iechyd a phartneriaid o Ysgol Feddygol Gogledd Cymru newydd Prifysgol Bangor, mae Tîm y Gymraeg wedi creu llyfryn newydd, sy'n rhoi gwybodaeth i ddisgyblion ysgol a phobl ifanc am y nifer cynyddol o gyfleoedd sydd ar gael i weithio'n ddwyieithog o fewn y sector iechyd.

Prif ddiben yr adnodd newydd yw rhoi gwybod i bobl ifanc am y gwahanol fathau o swyddi sydd ar gael o fewn y Bwrdd Iechyd ac am fanteision sgiliau ddwyieithog i unigolion sy'n ystyried gyrfaoedd o fewn y sector iechyd yng Nghymru.

Mae'r llyfryn newydd yn cynnwys astudiaethau achos dau aelod ifanc o staff sy'n gweithio'n ddwyieithog yng ngogledd Cymru, yn ogystal â phrofiadau cadarnhaol y mae ein cleifion a'u teuluoedd wedi'u cael o ganlyniad uniongyrchol i dderbyn gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg gan y Bwrdd Iechyd.

Cynhaliwyd digwyddiad i lansio'r llyfryn yn swyddogol yn Ysgol y Creuddyn, Bae Penrhyn ar 20 Mawrth. Rhoddwyd cyflwyniadau cryno ar bwysigrwydd gwasanaethau gofal iechyd cyfrwng Cymraeg a manteision ddwyieithrwydd. Rhoddwyd cyfleoedd i ddisgyblion Blwyddyn 10 drafod eu cynlluniau ar gyfer y dyfodol gyda chynrychiolwyr o nifer o bartneriaid allweddol y Bwrdd Iechyd, gan gynnwys *Gyrfa Cymru*, *Coleg Cymraeg Cenedlaethol*, *Ysgol Feddygol Gogledd Cymru* a *Phrifysgol Wrecsam*.

Mae'r llyfryn bellach wedi'i rannu â holl ysgolion uwchradd a cholegau addysg bellach gogledd Cymru.

Gweithio mewn partneriaeth â Phrifysgol Wrecsam

Cydweithiodd y Bwrdd Iechyd â *Phrifysgol Wrecsam* i gynnal Diwrnod Addysg Rhyngbroffesiynol ar "Gofal ac Iaith Law yn Llaw". Trefnwyd y digwyddiad hwn gan y Brifysgol i hyrwyddo ddwyieithrwydd o fewn y sector Gofal Iechyd. Mynychodd myfyrwyr blwyddyn gyntaf ac ail flwyddyn o amrywiaeth o gyrsiau gan gynnwys Therapi Galwedigaethol, Nyrsio Oedolion a Phlant a Gwyddorau Parafeddygol y Diwrnod Addysg.

Croesawyd siaradwyr gwadd yn ystod y bore gan gynnwys rhai o Dîm y Gymraeg, Cydlynedd Rhaglen “Ffrindiau” CAMHS, Ffisiotherapydd o Ysbyty Cyffredinol Llandudno a Chyfarwyddwr Gweithwyr Proffesiynol Perthynol i Iechyd Cymuned Iechyd Integredig y Dwyrain. Trafodwyd straeon yn ymwneud â chleifion, gan ddangos sut mae’r “Cynnig Rhagweithiol” yn chwarae rhan allweddol yn llwybrau gofal cleifion.

Yn ystod y prynhawn, mynychodd myfyrwyr wersi blasu Cymraeg ar bob lefel a ddarparwyd gan aelodau o Dîm y Gymraeg y Bwrdd Iechyd. Cynhaliwyd panel trafod i roi cyfle i fyfyrwyr ofyn cwestiynau a thrafod unrhyw feysydd o ddiddordeb.

Roedd yr adborth ar gyfer y digwyddiad yn wych, gyda nifer o fyfyrwyr yn tystio bod ganddynt well dealltwriaeth o pam fod iaith yn bwysig i gleifion. Gobeithiwn gynnal y berthynas rhyngom ni a Phrifysgol Wrecsam drwy gymryd rhan mewn diwrnodau rhyngbroffesiynol tebyg yn y dyfodol.

Dathlu ein Diwylliant

Mae'r Bwrdd Iechyd yn achub ar bob cyfle a ddarperir gan ddiwrnodau dathlu cenedlaethol i amlygu diwylliant a chodi ymwybyddiaeth o fewn y sefydliad. Eleni fe wnaethom ddathlu Dydd Gŵyl Dewi ar ein holl safleoedd aciwt, ac i nodi Diwrnod Santes Dwynwen, rhoddwyd cyfle i staff ddweud pam eu bod yn caru gweithio i'r GIG.

Wythnos y Gymraeg

Fodd bynnag, mae'r Bwrdd Iechyd yn mynd gam ymhellach drwy gynnal Wythnos y Gymraeg bob blwyddyn. Cynhaliwyd wythnos eleni rhwng 16 a 20 Hydref. Trefnwyd amrywiaeth eang o ddigwyddiadau i hyrwyddo pwysigrwydd darpariaeth gofal iechyd dwyieithog a dathlu'r gwaith gwych sy'n parhau i gael ei wneud gan ein staff, er mwyn sicrhau bod gwasanaethau'r Bwrdd Iechyd yn gallu cael eu darparu trwy gyfrwng y Gymraeg.

Roedd digwyddiadau'r wythnos yn cynnwys:

- Lansio cystadleuaeth Dysgwr y Flwyddyn BIPBC 2024
- Stondinau ymgysylltu â staff Tîm y Gymraeg BIPBC ar y tri safle aciwt, (yn cynnwys Glan Clwyd ar y dydd Gwener), yn cynnig cyngor ac adnoddau i staff

- Sioe Deithiol Ysgolion Gogledd Cymru (mewn cydweithrediad â Gyrfa Cymru ac Iechyd Cyhoeddus Cymru)
- Sesiynau Stori gan Cymraeg i Blant
- Ymweliadau Wardiau Plant gan DEWIN o'r Mudiad Meithrin
- Cyfweiliadau ar Radio Ysbyty Gwynedd

Yr Eisteddfod Genedlaethol

Arweiniwyd presenoldeb y Bwrdd Iechyd yn Eisteddfod Genedlaethol Llŷn ac Eifionydd ym Moduan eleni gan y Tîm Ymgysylltu. Roedd yn gyfle i rannu gwybodaeth a chynghor iechyd, trwy weithio gyda phartneriaid a chydweithwyr amrywiol. Roedd hefyd yn gyfle i ymgysylltu â'r cyhoedd, a chynhaliwyd arolygon i gael cipolwg ar argaeledd gwasanaethau cyfrwng Cymraeg ar draws gogledd Cymru.

Roedd y Tîm Dysgu Cymraeg wedi enwebu rhai o'n dysgwyr ar gyfer teitl Dysgwr y Flwyddyn a phleser o'r mwyaf oedd gweld Manuela Niemetscheck, Seicolegydd Celf ymhlith y pedwar enwebai buddugol, ynghyd ag Alison Roberts, Cynorthwydd Gofal Iechyd, a enillodd y wobr gyntaf yn y gystadleuaeth hon. Roedd llawer o'n dysgwyr yn awyddus iawn i ddod i gefnogi eu cydweithwyr felly trefnwyd Trip Dysgwyr Betsi i'r seremoni.

Gwahoddwyd Tîm y Gymraeg i gymryd rhan mewn digwyddiadau a gynhaliwyd gan sefydliadau eraill, gan gynnwys panel gyda Chomisiynydd y Gymraeg yn trafod sut yr arweiniodd cynllunio strategol at ddull arloesol o ddarparu gwasanaethau o fewn y Bwrdd Iechyd. Hefyd, cymerodd y Tîm ran mewn digwyddiad dan arweiniad Llywodraeth Cymru yn canolbwyntio ar *Mwy na Geiriau* a sut yr oeddem wedi gweithredu rhaglen hyfforddi i wella ein gallu i ddarparu gwasanaethau dwyieithog.

Dangosyddion Perfformiad Allweddol

Mae'r data a gynhwysir isod yn unol â Safon 120 o Safonau'r Gymraeg o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Cynllunio'r Gweithlu

- ***Nifer a chanran gweithwyr y sefydliad:***
 - ***y mae eu sgiliau Cymraeg wedi'u hasesu;***

Nifer y Gweithwyr	2021/22		2022/23		2023/24	
Lefel Hyfedredd Unigol	Cyfanswm	%	Cyfanswm	%	Cyfanswm	%
0 – No Skills / Dim Sgiliau	8324	41.7%	9101	46.9%	9645	46.25%
1 – Entry/ Mynediad	2652	13.3%	2914	15%	2781	13.34%
2 – Foundation / Sylfaen	1298	6.5%	1410	7.3%	1371	6.57%
3 – Intermediate / Canolradd	1307	6.6%	1456	7.5%	1438	6.9%
4 – Higher / Uwch	1596	8%	1700	8.7%	1588	7.62%
5 – Proficiency / Hyfedredd	2573	12.0%	2829	14.6%	2743	13.15%
Cyfanswm	17,750	89%	19,410	91%	19,566	93.8%
Cyfanswm staff	19,955		21,326		20,852	

Data 2023 / 2024:

Roedd 93.8 y cant o'r gweithlu cyfan wedi cofnodi eu sgiliau Cymraeg ar ESR

Data 2022 / 2023

Roedd 91 y cant o'r gweithlu cyfan wedi cofnodi eu sgiliau Cymraeg ar ESR

Hyfforddiant i Wella Sgiliau Iaith yn y Gymraeg

- ***Nifer a chanran gweithlu'r sefydliad a dderbyniodd hyfforddiant i wella eu sgiliau Cymraeg i lefel cymhwyster penodol***

Data 2023 / 2024:

Nifer o weithlu'r sefydliad sydd wedi cael mynediad at hyfforddiant i wella eu sgiliau Cymraeg i gymhwyster penodol: 771*

Mae'r cyfanswm hwn gywerth â 3.6 y cant o weithlu cyfredol y Bwrdd Iechyd

**Sylwer bod y ffigur hwn yn ychwanegol at nifer y staff a gafodd hyfforddiant yn ystod y flwyddyn adrodd ddiwethaf, fel y nodir isod.*

Data 2022 / 2023:

Nifer o weithlu'r sefydliad sydd wedi cael mynediad at hyfforddiant i wella eu sgiliau Cymraeg i gymhwyster penodol 1201 *

Mae'r cyfanswm hwn gywerth â 5.6 y cant o weithlu cyfredol y Bwrdd Iechyd

**Sylwer bod y ffigur hwn yn ychwanegol at nifer y staff a gafodd hyfforddiant yn ystod y flwyddyn adrodd ddiwethaf, fel y nodir isod.*

Recriwtio

- **Nifer a chanran y swyddi newydd a gwag a hysbysebwyd gyda'r gofyniad bod:**

Data 2023 / 2024:

- Sgiliau Cymraeg yn hanfodol - 298 (5.5 y cant)
- Sgiliau Cymraeg yn ddymunol - 5048 (93 y cant)
- Sgiliau Cymraeg i'w dysgu - 66 (1.2 y cant)
- Cymraeg ddim yn sgil gofynnol - 14 (0.2 y cant)
- Cyfanswm nifer y swyddi gwag a hysbysebwyd - 5426

Data 2022 / 2023:

- Sgiliau Cymraeg yn hanfodol - - 474 (5.4 y cant)
- Sgiliau Cymraeg yn ddymunol - 8177 (93.4 y cant)
- Sgiliau Cymraeg i'w dysgu - - 80 (0.9 y cant)
- Cymraeg ddim yn sgil gofynnol - - 16 (0.18 per cent)
- Cyfanswm nifer y swyddi gwag a hysbysebwyd - 8747

Cwynion

- **Nifer y cwynion a dderbyniwyd am weithredu Safonau'r Gymraeg**

Derbyniodd y Bwrdd Iechyd chwe chwyn newydd yn ymwneud â chydymffurfio â Safonau'r Gymraeg yn ystod y flwyddyn adrodd - tair drwy Gomisiynydd y Gymraeg, a thair wedi'u derbyn yn uniongyrchol gan Dîm y Gymraeg neu drwy'r Tîm Cwynion.

Ymdriniwyd yn llawn â phob cwyn yn unol ag amserlen cwynion Mesur y Gymraeg neu o dan Reoliadau Gweithio i Wella.

Cafodd un gŵyn ei huwchgyfeirio at statws ymchwiliad gan Gomisiynydd y Gymraeg, ac roedd yn ymwneud ag ymholiad ffôn gan aelod o'r cyhoedd yr ymdriniwyd ag ef yn Saesneg yn unig. Ar ôl darparu tystiolaeth a chamau i ddatrys y mater, daeth yr ymchwiliad i ben.

Deliwyd â'r ddwy gŵyn arall drwy Gomisiynydd y Gymraeg yn llawn ar ôl y llythyr cychwynnol, ac ni chawsant eu huwchgyfeirio at statws ymchwiliad. Roedd un gŵyn yn ymwneud â gwasanaeth uniaith Saesneg yn un o dderbynfeydd y Bwrdd Iechyd. Roedd yr ail yn ymwneud ag arwyddion uniaith Saesneg a gwasanaeth derbynfa mewn Adran arall.

Roedd y cyntaf o'r cwynion a anfonwyd yn uniongyrchol at y Bwrdd Iechyd yn ymwneud â gwallau ar wefan y Bwrdd Iechyd. Roedd dolenni anghywir yn ogystal â sillafu anghywir a thudalen 'Staff Zone' nad oedd yn cael ei harddangos ar y dudalen Gymraeg. Cywirwyd y gwallau hyn ar unwaith.

Cwyn arall oedd gan aelod o'r cyhoedd a rannodd ei phrofiad o dderbyn gwasanaeth uniaith Saesneg gan y tîm Ymwelwyr Iechyd yn y Gorllewin. Arweiniodd hyn at drafodaethau cadarnhaol gyda'r Gwasanaeth a aeth ymlaen i wneud newidiadau i'r ffordd y maent yn dynodi iaith gyntaf cleifion yn ystod y cyswllt cyntaf. Trefnwyd sesiwn ymwybyddiaeth o'r Gymraeg ar gyfer eu staff hefyd.

Roedd y gŵyn ddiwethaf yn ymwneud â gwallau a wnaed o fewn y Gwasanaeth Iaith a Lleferydd lle nad oedd y targedau a osodwyd ar gyfer claf yn cyfateb i'r hyn a drafodwyd a'r targedau yn amrywio rhwng y fersiynau Cymraeg a'r Saesneg. Yn ogystal, roedd y gwasanaeth a gafodd y teulu yn gyffredinol yn Saesneg yn bennaf. Roedd y gwasanaeth yn gallu datrys y materion a godwyd gan arwain at ganlyniad cadarnhaol.

Caewyd pum ymchwiliad arall o'r flwyddyn adrodd flaenorol yn ystod y flwyddyn adrodd hon.

Edrych yn ôl a Gweledigaeth ar gyfer y Dyfodol

Mae'r adroddiad hwn wedi dangos bod cynnydd wedi'i roi ar waith o ran:

- gwella ansawdd y gofal a ddarparwn drwy gyfrwng y dewis iaith
- gwella cydymffurfiaeth â gofynion cyfreithiol a statudol
- canfod mentrau sydd wedi cael eu rhoi ar waith a'u cyflwyno er mwyn ymateb i angen iaith fel elfen annatod o ofal
- gwella datblygu sefydliadol o ran sut gallwn gefnogi'r gweithlu o ran gallu cynnig gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg

Fodd bynnag, mae'r Bwrdd Iechyd yn edrych ymlaen at weld y mentrau a'r cyfleoedd sy'n cael eu datblygu ar gyfer y flwyddyn adrodd nesaf yn dwyn ffrwyth. Mae mwy o

raglenni 'ar y safle' wedi'u cynnwys yn ein cynllun gwaith blynyddol, yn ogystal â thrafod ymestyn ein cymorth i gydweithwyr gofal sylfaenol. Mae ein prif amcanion yn cyd-fynd â'n gweledigaeth i groesawu diwylliant ein sefydliad yn llawn, a gwella ein gallu i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog.